

La memòria reconciliada

Dm, 13/07/2021 per Ramon Bassas

[Roba estesa](#)

Fa dotze anys, a Mataró, vam acollir la [beatificació](#) de Josep Samsó, acte en el qual, en aquell temps com a regidor i per encàrrec de l'alcalde, em vaig implicar. Tant l'aleshores arquebisbe Martínez Sistach com l'alcalde mateix, Joan Antoni Baron, van voler imprimir l'acte amb la idea de la reconciliació i, per tant, fugir de tot intent de revenja, de polarització. Ben al contrari. Com vaig dir [aquí](#), l'amic Josep Puig Pla establia una relació entre aquest nou beat, assassinat a principis de la guerra civil, l'1 de setembre de 1936, per un grup afí a l'anarquisme i esdevingut ben aviat un símbol, i Joan Peiró, també mataroní, cenetista, que arribà a ministre i fou assassinat pel bàndol vencedor en acabar el conflicte bèl·lic. Pensava, en aquell moment, i ho penso encara ara més, que queda pendent un relat comú de la nostra guerra.

El que més s'hi assembla és el nou llibre que acaba de publicar el mataroní [Toni Cabré](#), [Ombres de memòria](#), una peça teatral editada per Arola. Cabré beu, precisament, de l'assassinat de Samsó i de testimonis directes de familiars que van viure la guerra i, entre ells, de l'encarregat de la funerària familiar que va recollir i enterrar el cos del màrtir. Els testimonis de la guerra se'ns estan morint o, els que queden, eren massa petits. Cabré va aprofitar les converses amb els seus familiars perquè «quan ens expliquem, mostrem molt més que quan escrivim», com fa dir a l'arxivera de l'obra (p. 11). Em va fer pensar amb les converses amb els meus avis i en les que havia tingut amb vells militants socialistes. Eren versions diferents. Els primers, fruits d'un ambient social i polític que la mateixa arxivera descriu perfectament: «Molts es devien trobar en aquella situació. D'una banda defensant els valors republicans i, de l'altra, callant les creences religioses [...]. Potser a casa també vivien aquesta contrarietat. I per això no en volien parlar» (p. 29). Els altres, amb la dignitat impressionant dels perdedors i represaliats. Tots, però, amb els seus silencis i la sensació que parlàvem d'un trauma. Tothom té un mort, o més, a casa.

El primer tret rellevant d'aquesta obra és donar veu a aquests testimonis, a les seves sensacions, a les seves pors, a les seves emocions, a les seves reflexions. El segon tret, a parer meu, és que precisament sigui un home d'esquerreres i un ateu convençut (no ho revelo jo, ho diu ell en un magnífic postfaci), i des de la distància, el que reivindicui la condició de màrtir de Josep Samsó i condemni els seus assassins (i reprengui a les autoritats —sí, els nostres— per no fer més). I el tercer, que em sembla que obriria una altra reflexió més llarga, sobre el reconeixement del fet consubstancial, universal i humanitzador de les creences. «I què» —desafia Lola, un dels personatges— «No ens agrada el que predicava el rector, ni com feia el joc als rics... Però creiem. I tant que creiem! En la vida. I en la justícia. Res del que passa aquell espantós 1 de setembre» (p. 54).

Un excurs, a propòsit d'això. Excepte que ens vulguem refugiar a la closca (opció preferida per bona part), els creients ens veiem abocats a mirar de respondre les interpel·lacions dels nostres conciutadans sobre les nostres creences. I de fer-ho, opino, a través del llenguatge compartit i no de pressupòsits de part. És una tasca complicada, segons com, fracassada. Però si «Déu em va revelar el seu fill perquè jo l'anuncies al pagans», com diu San Pau d'ell mateix (Gàlates 1,16), caldrà procurar que els «pagans» ens entenguin, si volem imitar-lo. I el paral·lelisme entre Déu i la justícia, o la vida, com fa aquí Cabré, em sembla una bona manera de començar. Com Déu, la justícia no la tastem fins que no s'encarna en actes justos, i s'encarna sota la pell de les víctimes; com a Déu, la justícia plena no la veurem si no és «més enllà» de la condició humana que, malgrat tot, l'ha de fer possible, hi ha de «creure» practicant-la. «Déu és el que hi ha al final dels valors que diem que creiem», deia un dia, fa molts anys, Gaspar Mora. «Qui diu que creu en la justícia, és que creu en aquest Déu que proclama Jesús com a pare», repetia. També aquí hi ha feina de reconciliació.

Acabo. Si aquesta obra s'ha d'estrenar en algun lloc, ha de ser a Mataró. Hi tenim els referents a tocar, són al nostre imaginari, als explícits i implícits. A Mataró neixen generacions a les quals caldria llegar aquesta petita joia del perdó i el reconeixement, del valor de la vida per damunt de l'odi. Ara que està de moda, potser en algun escenari «natural»: el Cementiri dels Caputxins, una meravella neoclàssica on reposen els nostres avantpassats; o les àmplies instal·lacions actuals de la funerària familiar de Cabré. O on sigui. A la ciutat tenim bons actors, bons directors, bons escoles i bona falta que ens fa. I tenim un molt bon autor, en Toni Cabré. Enhorabona.